

De Koelkolonie

Van 23 november 1948 tot 1 september 1955 woonden mijn ouders in de Eikerstraat nr. 78. Bij het vertrek naar de Industriestraat in Spekholzerheide was ik nog geen twee, dus ik kan me er niks van herinneren. Onderstaande foto met onderschrift 'Spekholzerheide Panorama Eiker-Kolonie' is waarschijnlijk vanaf de 'Steenberg' van de Willem Sophia genomen. Aan de hand van deze foto heb ik samen met mijn moeder ooit wat dingetjes opgeschreven. Ik had dit vaker moeten doen..

Afbeelding 1: Bron: J. Driessen, 'Kerkrade in oude ansichten' uit 1981, Europese Bibliotheek, Zaltbommel pag. 155.

Vanuit de hoek linksonder loopt de Eikerstraat over de volle breedte van de foto. Haaks erop staan ca. 12 woonhuizen aan de Hamstraat en daar weer haaks op staan de huizen van de Steenbergstraat. In Pilipiec, 'Herinneringen aan de Willem Sophia' lezen we: vanaf 1921 werden de in totaal 62 arbeiderswoningen voor rekening van de mijn voor een budget van 384.400 gulden gebouwd, inclusief aanleg wegen. Dat is gemiddeld 6200 gulden. Dit bedrag suggereert dat het heel goede en ruime woningen moeten zijn geweest in een tijd waarin ontwikkelaars al voor 4000 gulden arbeiders- en beamptenwoningen bouwden. De foto suggereert ook een zekere variatie in woningtypes, wat over het algemeen ook bijdraagt aan de leefbaarheid in een wijk.

Het genoemde adres is het zesde woonhuis vanaf links aan de overzijde van de Eikerstraat direct grenzend (links voor de fotograaf) aan de winkel (iets terugliggend) van Pierre Vestjens met bakkerij en koloniale waren. Na de

Afbeelding 2: Mijn grote zus en ik in de achtertuin in de Eikerstraat. Op de achtergrond de huizen in de Steenbergstraat.

tweede wereldoorlog was het woningtekort zo groot dat de huizen werden opgedeeld in een

beneden- en een bovenwoning. Eerst woonden mijn ouders (nog zonder kinderen) boven, met de familie Wetselaar beneden.

Toen ik als tweede kind erbij kwam in 1953, is de familie Wetselaar verhuisd en kregen mijn ouders het hele woonhuis. Mijn moeder beschreef de indeling als volgt: 3 kamers boven, beneden een voorkamer, woonkamer met keukentje. Inderdaad er was een buitentoilet maar dat was eigenlijk standaard toen en er was een behoorlijke tuin, waarin mijn grote zus en ik blijkbaar graag speelden. Op de foto is te zien dat dit deel van de Eikerstraat bestaat uit blokken van telkens vier huizen met volledig opgemetselde verdieping en zolderverdieping met mansardedak en dakkapel. De maandelijkse huur was toen 23 gulden 90 cent, ongeveer 5% van het netto houwersonderhoud met toeslagen dat mijn vader toen verdiende, allemaal gegevens van zijn loonbriefje van april 1955.

Afbeelding 3: Dit fragment van een luchtfoto uit ca. 1930 laat zie hoe dicht de steeds groter worden de steenberg en de slikvijvers bij de woningen bij de kolonie lag.

In de hoek die je niet ziet op de eerste foto lagen de ‘sjlambazengs’, de bekende slikvijvers, dus schuin tegenover de woonhuizen, viezer en zwarter dan dit was er niet bovengronds. Hierachter en direct achter de tuinen van de huizen in de Eikerstraat aan deze kant van de straat begon ook de Steenberg. Er is heel vaak westenwind in deze contreien en dan is het minder verstandig om de was buiten te hangen op deze plek. Volgens mijn moeder was de situatie bij de ‘nieuwe’ woning in de Industriestraat, die zelfs nog dicht bij de mijn ligt, veel beter. Maar de mensen schikten zich naar de omstandigheden. De vraag naar overlast is hiermee eigenlijk wel beantwoord. De gemeenschap moet zeer hecht geweest zijn. Nooit heb ik verhalen gehoord over conflicten tussen burens, terwijl die er ongetwijfeld geweest moeten zijn. Als mensen elkaar later tegenkwamen op straat of in het sociale leven was de connectie met de ‘Koelkolonie’ altijd een bepalende factor, zelfs toen wij kinderen in de jaren ‘60 nieuwe vrienden maakten op de middelbare school of anders, bood die connectie kennelijk altijd herkenningspunten voor onze ouders.

Over de afbraak van de kolonie in 1970 wordt op 10 april in het Limburgs Dagblad gezegd dat die afbraak het gevolg is van de versnelde sluiting van de Willem Sophia en de ‘succesvolle herindustrialisatie’. De wijk wordt ‘van de kaart geveegd’ – zo is de formulering – om plaats te maken voor de nieuwe metaalfabriek Caja uit Eindhoven, die wel tot ‘duizend nieuwe arbeidsplaatsen zal gaan bieden’. Daar weten wij achteraf alles van. Er wonen op dat moment nog 40 gezinnen die – volgens de krant – gedwongen ‘geherhuisvest’ zullen worden binnen de gemeente

Kerkrade, maar daarbij wel geconfronteerd gaan worden met hogere huren. Over ‘compensatie’ wordt niet gesproken.

Afbeelding 4: Het laatste stukje Eijkerkolonie uit Limburgs Dagblad van 10 april 1970.

Frans Werrij, Spekholzerheide 21 november 2022